

INSTRUMENTE ȘI INIȚIATIVE ALE UE DE PROMOVARE A DREPTURILOR OMULUI ÎN ȚĂRILE TERȚE

.....
*Dr. în drept Diana CUCOȘ,
cercetător științific superior,
I.I.S.D. al A.Ș.M.*

.....
**EU INSTRUMENTS AND INITIATIVES
FOR HUMAN RIGHTS PROMOTION IN THIRD
COUNTRIES**

Respect for the human rights is the most important value of the European Union. In order to promote protection of the human rights and fundamental freedoms in third countries, it operates with different Instruments and Initiatives. The most important of them are: operational activities, missions, jointed actions, consultations and dialogues.

Considerația pentru drepturile omului a fost mereu prezentă în politicile Uniunii Europene. Protecția și promovarea acestor valori constituie obiectivul Uniunii în ansamblu, precum și a fiecărui stat membru în parte. Promovarea libertății și democrației, a principiului respectării drepturilor omului și a garantării statului de drept reprezintă condiții esențiale pentru asigurarea păcii și stabilității în oricare societate. În calitate de actor mondial, Uniunea Europeană are responsabilitatea globală de a proteja și promova drepturile omului.

1. Strategii și acțiuni comune.

În general, Uniunea Europeană operează cu mai multe instrumente în vederea promovării drepturilor omului și a democrației, cum ar fi: dialogul politic, demersuri, instrumente financiare, instrucțiuni, acțiuni în forurile internaționale, etc. Promovarea drepturilor omului în țările terțe este realizată și prin intermediul strategiilor și acțiunilor comune.

Strategiile comune fixează obiectivele Uniunii Europene și măresc eficiența ei, prin intensificarea coerenței politicii comunitare. Strategiile sunt adoptate de Consiliu și implementate de Uniune în domeniile unde statele membre au aceleași interese.

Acțiunile comune se referă la anumite situații

în care intervenția și acțiunea Uniunii Europene se consideră necesară. În ultimii ani, acțiunile comune s-au referit la numirea reprezentanților speciali ai Uniunii și înființarea operațiunilor de management al crizelor civile și militare¹.

Operațiuni de management al crizelor: aspecte cu privire la drepturile omului și prevenirea conflictelor.

Uniunea Europeană continuă să-și dezvolte instrumentele de prevenire a crizelor pe termen lung și scurt. În paralel, promovarea drepturilor omului și a egalității sexelor au devenit părți importante în contextul operațiunilor de management al crizelor², fiind mereu incluse în planificarea și conducerea operațiunilor din cadrul Politicii Europene de Securitate și Apărare. Mandatele tuturor reprezentanților speciali ai Uniunii Europene conțin prevederi separate care abordează problema drepturilor omului și a studiului privind egalitatea sexelor.

Activități operaționale de management al crizelor.

În prezent, instituirea unor misiuni civile și militare ale Uniunii Europene a cuprins trei continente, iar funcțiile lor variază de la operațiuni de menținere a păcii la asistență în domeniul militar, polițienesc, monitoring frontalier, etc. Misiunea Uniunii Europene de monitorizare în Aceh a fost inițiată în vederea supravegherii implementării Memorandum-ului de înțelegere, semnat la Helsinki la 15 mai 2005 de către Guvernul Indoneziei și Mișcarea de Eliberare din Aceh. Aceasta a fost prima misiune din cadrul Politicii Europene de Securitate și Apărare care a avut un mandat expres de monitorizare a drepturilor omului, activitatea misiunii fiind încheiată cu succes la 15 decembrie 2006. Ca rezultat al activității Misiunii de monitorizare în Aceh, au fost generalizate unele reguli care sunt aplicabile tuturor misiunilor similare, și anume: determinarea capacității persoanele implicate de a contribui la operațiunile și obiectivele misiunii, participarea prealabilă a personalului la cursuri de instruire în domeniul drepturilor omului și valorificarea capacităților lingvistice.

Conținutul relațiilor stabilite între Uniunea Europeană și **Irak** denotă importanța respectării drepturilor omului și a democrației, acest obiectiv fiind mereu prezent în relațiile contractuale ale Uniunii cu statele terțe. Uniunea Europeană a adoptat diferite rezoluții cu privire la Irak³, situația umanitară a refugiaților din Irak⁴, femeile în conflictele armate și rolul lor în reconstrucția post-conflict; a instituit delegații ad-hoc pentru relațiile cu Irak și a coordonat Misiunea integrată a Uniunii Europene pentru un stat de drept în Irak (creată în cadrul Politicii Europene de Securitate și Apărare), inclusiv a dirijat acțiunile comune ulterioare de modificare a acesteia și de prelungire a mandatului Misiunii.

În perioada 8-9 decembrie 2007, la Lisabona s-a

desfăşurat Summit-ul Uniunea Europeană - Africa⁵, la care s-a adoptat Strategia comună Uniunea Europeană - Africa. Textul documentului conţine patru capitole în care sunt fixate cele patru obiective politice majore: pace şi securitate, buna guvernare şi drepturile omului, comerţul şi integrarea regională, dezvoltare. Pe lângă alte deziderate, Strategia urmăreşte continuarea promovării păcii şi securităţii, a drepturilor omului şi integrării regionale şi continentale în Africa, inclusiv atingerea de către toate statele africane a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului până în 2015. Uniunea Europeană continuă acţiunile de suport civil şi militar pentru Misiunea Uniunii Africane în regiunea Darfur şi Somalia.

Mandatul actualului Reprezentant Special al Uniunii Europene în **Moldova**⁶ se centrează pe lupta împotriva traficului de fiinţe umane şi protecţia drepturilor omului, însă obiectivul major îl constituie contribuţia Uniunii la soluţionarea conflictului transnistrean. Adicional, mandatul său vizează şi aspecte cu privire la Politica Europeană de Vecinătate şi Planul de Acţiuni cu Moldova.

Misiunea Uniunii Europene de Asistenţă la Frontieră în Moldova şi Ucraina are scopul de a îmbunătăţi gestiunea frontierei de stat dintre cele două ţări, iar în mai 2007 mandatul său a fost prelungit până la 30 noiembrie 2009.

Uniunea Europeană a delegat un Reprezentant Special pentru **Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei**. Obiectivele mandatului constituie: dezvoltarea şi consolidarea respectării drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, facilitarea proceselor politice interne, participarea la soluţionarea problemelor interetnice şi cu privire la securitate. De asemenea, Uniunea Europeană are un Reprezentant Special în **Bosnia şi Herţegovina** şi o Echipă de Planificare în **Kosovo**.

2. Planurile de Acţiuni din cadrul Politicii Europene de Vecinătate.

Politica Europeană de Vecinătate a căpătat o nouă dimensiune în 2004, Uniunea Europeană urmărind stabilirea unei relaţii mai str nse cu vecinii săi şi evitarea unor noi divizări a continentului. La Politica Europeană de Vecinătate participă Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Libia, Moldova, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia şi Ucraina. Această politică permite o relaţie privilegiată cu vecinii şi o mai bună focalizare a eforturilor în domenii de importanţă vitală pentru apropierea statelor vizate de standardele europene. Printre beneficiile oferite de Politica Europeană de Vecinătate se numără cele ce ţin de democraţie, drepturile omului, buna guvernare, dezvoltarea economică şi socială, precum şi obţinerea posibilităţii de acces pe piaţa internă şi integrarea în cadrul altor politici europene: educaţie, pregătire profesională şi tineret; cercetare; mediu ambiant; cultură; audiovizual⁷.

Elementul cheie al Politicii Europene de Vecinătate îl constituie Planul de Acţiuni, document semnat cu fiecare partener în parte. Acest document politic are la bază respectul pentru drepturile omului, inclusiv drepturile minorităţilor, supremaţia legii, buna guvernare, promovarea unei bune relaţii cu vecinii, respectarea principiilor economiei de piaţă şi a dezvoltării durabile. Evoluţia relaţiilor dintre Uniunea Europeană şi statele vecine cu care au fost semnate Planuri de Acţiuni depinde totalmente de modul în care acestea din urmă asigură valorile europene comune.

3. Consultaţiile şi dialogul în domeniul drepturilor omului.

Uniunea Europeană şi **China** abordează problema drepturilor omului prin intermediul dialogului⁸ şi al seminarelor. În raportul anual privind drepturile omului, Parlamentul European accentuează că situaţia drepturilor omului în China constituie o problemă de „maximă îngrijorare” şi ar trebui să „fie analizată mai atent”⁹. Parlamentul a cerut Comisiei şi Consiliului „să aducă în discuţie problema Tibetului” în convorbirile de la Beijing. Deputaţii europeni consideră că relaţiile comerciale ale Uniunii cu Beijing-ul ar trebui să fie în funcţie de reforma drepturilor omului.

În prezent, se cere intensificarea dialogului dintre Uniunea Europeană şi China privind drepturile omului. Pentru îmbunătăţirea situaţiei drepturilor omului, China a luat decizia de a revizui în Curtea Supremă toate cazurile privind pedeapsa cu moartea. Instituţiile europene sunt îngrijorate de faptul că cel mai mare număr de execuţii din lume este înregistrat în China.

După dialogurile bilaterale Uniunea Europeană a ridicat de mai multe ori problema urgenţării ratificării de către China a Pactului internaţional privind drepturile civile şi politice, ratificarea fiind în întârziere. Deşi iniţial s-a anunţat că la Summit-ul Uniunea Europeană - China, de la 28 februarie 2007, va fi adoptată o declaraţie comună privind drepturile omului, în final nu a fost adoptat niciun document în acest sens.

Parlamentul European constată că „în ciuda unor importante reforme economice, încă există încălcări sistematice ale drepturilor omului, concretizate în arestări politice, atacuri şi intimidări ale avocaţilor şi apărătorilor drepturilor omului, lipsa de independenţă a sistemului judiciar, muncă forţată, inexistenţa libertăţii de expresie şi a libertăţii religioase, nerespectarea drepturilor minorităţilor etnice şi religioase şi detenţii arbitrare¹⁰” şi consideră că „ar trebui acordată mult mai multă atenţie acestor aspecte în perspectiva Jocurilor Olimpice de la Beijing, acestea constituind o ocazie istorică importantă pentru îmbunătăţirea situaţiei drepturilor omului în China”¹¹.

Drepturile omului reprezintă un element esențial al relațiilor Uniunii Europene cu **Iran**. Începând cu anul 2002, Uniunea Europeană a avut patru dialoguri cu Iranul în domeniul drepturilor omului, ultimul fiind în iunie 2004. Întreruperea dialogului în anul 2004 din cauza lipsei de cooperare din partea Iranului a preocupat Uniunea Europeană. Parlamentul European și-a exprimat profunda îngrijorare cu privire la deteriorarea drepturilor omului și intensificarea reprimărilor apărătorilor drepturilor omului din Iran. Ca rezultat, Parlamentul a cerut Comisiei (1) ca această îngrijorare să fie exprimată „în toate convorbirile cu guvernul iranian” și (2) să apeleze la Inițiativa Europeană pentru Democrație și Drepturile Omului pentru a promova contactele și cooperarea cu societatea civilă iraniană. În pofida revizuirii modalităților de dialog, în decembrie 2006, Iranul a renunțat să participe la dialog cu Uniunea Europeană¹².

Prima rundă a dialogului Uniunea Europeană – **Uzbekistan** privind drepturile omului a avut loc la 9 mai 2007, unde s-a discutat problema drepturilor omului în Uzbekistan și Uniunea Europeană, precum și evoluțiile din acest domeniu în cadrul ONU și OSCE. Comisia Europeană și Consiliul și-au propus să organizeze, în mai 2008, a doua rundă a dialogului. Parlamentul European s-a expus și asupra situației din Uzbekistan, menționând că „realizarea unui dialog privind drepturile omului și a unor întâlniri la nivel de experți pe tema masacrului din Andijan nu constituie în sine un progres și nu poate fi invocat ca motiv pentru ridicarea sancțiunilor”, cum ar fi restricțiile de acordare a vizelor, iar „absența unei anchete internaționale independente cu privire la masacrul din Andijan și lipsa unei ameliorări a situației drepturilor omului în Uzbekistan au condus, în mod logic, la prelungirea sancțiunilor impuse Uzbekistanului”¹³.

Consultările Uniunii Europene cu **Rusia** au fost mai multe la număr, cea mai recentă desfășurându-se la Berlin, la 3 mai 2007. Scopul acestor consultări, care au loc la nivel de înalți oficiali, este de a pune în discuție diferite probleme cu privire la drepturile omului. Din păcate, însă, consultările nu și-au atins obiectivul preconizat. Comisia Europeană și Consiliul încearcă să organizeze aceste consultări „alternativ în Rusia și în Uniunea Europeană pentru a oferi și altor miniștri, în afară de cei de externe, posibilitatea de a participa la ședințe”¹⁴ și pentru ca „delegația Rusiei să participe la reuniunile ONG-urilor rusești și europene, precum și la cele ale organelor parlamentare, desfășurate în paralel cu consultările”¹⁵. Parlamentul European a formulat critici severe la adresa Rusiei, menționând negativ

„situația din Cecenia, modalitatea de a fi tratați apărătorii drepturilor omului și libertatea de exprimare”¹⁶. Deputații europeni critică legislația rusă care este restrictivă față de activitățile organizațiilor neguvernamentale. Criticile au vizat și faptul că ziaristii sunt deseori amenințați. În raportul Parlamentului European este amintită și „asasinarea Annei Politkowskaja, presupusa implicare rusă în otrăvirea lui Alexander Litvinenko și tratamentul inuman aplicat lui Mikhail Khodorkovsky în timpul aflării sale în închisoare”¹⁷.

În dialogul cu **Statele Unite ale Americii, Canada, Japonia și Noua Zelandă** despre drepturile omului, Uniunea Europeană este reprezentată de Troikă.

Uniunea Europeană acordă atenție deosebită promovării drepturilor omului și a libertăților fundamentale în relațiile sale externe și în forurile internaționale. Asigurarea valorilor europene reprezintă o condiție vitală pentru garantarea stabilității, păcii și securității internaționale.

Note

¹ Operațiuni de management civil al crizelor pentru a gestiona conflictele interne și tensiunile frontaliere, precum și pentru a restabili un climat de securitate, prin pregătire de personal, asistență și alte activități de mentor. (2) Operațiuni militare de management al crizelor, sub egida cărora poate fi implementat controlul la frontiere, se pot desfășura operațiuni de menținere a păcii și pot fi aduse contribuții la operațiunile de dezarmare. *A se vedea* mai detaliat: http://www.mae.ro/poze_editare/StrategieUE-SALW.pdf.

² De exemplu, Misiunea Polițienească a Uniunii Europene în Afghanistan, Misiunea Polițienească a Uniunii Europene în Autoritatea Palestiniană, Operațiunea Militară a Uniunii Europene în suportul Misiunii ONU în Republica Populară Congo în perioada alegerilor, etc.

³ Rezoluția cea mai recentă a fost adoptată la 25 octombrie 2007, <http://www.futurdeleurope.parlament.gv.at/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2007-0481&language=RO>.

⁴ <http://www.futurdeleurope.parlament.gv.at/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2007-0357&language=RO>.

⁵ Primul Summit Uniunea Europeană-Africa a avut loc în anul 2000 la Cairo.

⁶ Primul Reprezentant al Uniunii Europene în Moldova a fost numit la 23 martie 2005. Actualul Reprezentant, Kalman Mizzei, își exercită mandatul de la 1 martie 2007.

⁷ <http://www.snsa.ro/Noutati/Ces/Politica%20europeana%20de%20vecinatate.pdf>.

⁸ Cele mai recente dialoguri au avut loc la 19 octombrie 2006 în Beijing și 15-16 mai 2007 în Berlin.

⁹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARG+PE-00.468+01+DOC+WORD+V0//RO&language=RO>.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ http://www.euractiv.ro/uniunea-europeana/articles%7CdisplayArticle/articleID_10106/Deputatii-au-adoptat-raportul-anual-privind-drepturile-omului.html.

¹⁷ *Ibidem*.